

Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Лідія Ключш

Польський комітет "Блакитного
Щита"

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Міжнародне законодавство щодо збройних конфліктів

Перші спроби міжнародної кодифікації захисту культурних цінностей під час воєн

- Конвенція про закони і звичаї сухопутної війни (IV Гаазька конвенція) - 18.10.1907
- Конвенція про бомбардування морськими силами під час війни (Гаазька конвенція IX) -18.10.1907
- Договір про захист художніх і наукових закладів та історичних пам'яток, підписаний в Вашингтоні (Пакт Періха, Вашингтонський Пакт) - 15.04.1935

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Міжнародне законодавство щодо збройних конфліктів

- Конвенція про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту з:
Виконавчим регламентом до цієї Конвенції та
Протоколом про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, підписана в Гаазі 14 травня 1954 р.
- Другий додатковий протокол до Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, підписаний в Гаазі 26 березня 1999 р.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Міжнародне законодавство щодо збройних конфліктів

Конвенція про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту ввела поняття культурних цінностей:

- a) рухомі або нерухомі цінності, які мають важливе значення для культурної спадщини народу, наприклад пам'ятки архітектури, мистецтва або історії, як релігійні так і світські, археологічні розкопки, комплекси будівель, які мають, самі в собі історичне або мистецьке значення, витвори мистецтва, рукописи, книжки і інші предмети мистецького, історичного або археологічного значення, а також наукові фонди і серйозні книжкові фонди, архівні матеріали або репродукції вище вказаних цінностей;
- b) будівлі, принципівим і застосовуваним на практиці призначенням яких є зберігання або виставляння культурних рухомих цінностей, визначених під літерою а), наприклад музеї, великі бібліотеки, архівні сховища, а також сховища, які мають на меті зберігання, у випадку збройного конфлікту, культурних рухомих цінностей, визначених під літерою а);
- c) центри, які охоплюють значну кількість культурних цінностей, визначених під літерою а і b, які надалі виступають під назвою "центри зосередження культурних цінностей"

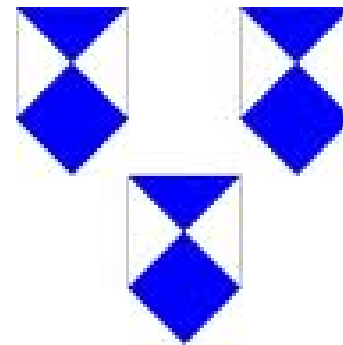

Лідія Ключ - Програма "Блакитного Щита" - реагування, допомоги, порадництва для культурної спадщини, яка знаходиться під загрозою - практичні аспекти

Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту

Міжнародний знак захисту культурних цінностей - щит, скерований вістрям додолу, поділений вздовж діагоналей на чотири поля, два блакитні (верхній трикутник і нижній квадрат) та два білі (бічні трикутники); такий знак використовується як під час миру так і у випадку збройного конфлікту

- поодинці - до звичайної захисти;
- потрійно в трикутному порядку (з одним Щитом внизу) - для ідентифікації культурних цінностей, які підлягають спеціальному захисту.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Другий протокол до Гаазької конвенції 1954 р.

Причини початку праць над Другим протоколом

Потреба змін в Гаазькій конвенції

- Неефективність записів Гаазької конвенції
- Великі втрати в культурній спадщині у війнах кінця ХХ та початки ХХІ століття / Близький Схід, Персидська Затока, Балкани, Афганістан, Ірак і т.п./
- Розвиток міжнародного законодавства

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини
у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Другий протокол до Гаазької конвенції 1954 р.

Роботи над новим документом:

- 1993. Зустріч експертів з правових питань та культури в Гаазі
- 1995 р. зустріч Держав-сторін Конвенції в Парижі
- 1997 р. зустріч урядових експертів в Парижі
- 1998. попередній проект перегляду Конвенції, підготований Секретаріатом ЮНЕСКО
- 1998 р. зустріч урядових експертів в Відні
- 14-26 березня 1999 року в Гаазі Дипломатична конференція щодо Другого протоколу до Гаазької конвенції

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Другий протокол до Гаазької конвенції 1954 р.

Нові елементи захисту культурних цінностей, які містяться в II Протоколі

- Персональна кримінальна відповідальність
- Покарання порушень II Протоколу - цілеспрямоване і свідоме пошкодження культурних цінностей трактується як військовий злочин
- Уточнювання поняття "військової необхідності" і інших формулювань, використаних в тексті Конвенції
- Введення нового виду захисту - "посиленого захисту"
- Призначення інституційного органу Комітету захисту культурних цінностей
- Розширення переліку заходів, пов'язаних з захистом культурних цінностей, які здійснюються під час миру, - підготовчі заходи під⁸ час миру

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Другий протокол до Гаазької конвенції 1954 р.

II Протокол, як новий інструмент міжнародного законодавства

- Діюче міжнародне законодавство в момент ратифікації або приєднання 20 держав
- Приєднатися до Протоколу можуть лише ті держави, які приєдналися до Гаазької конвенції 14 травня 1954 року
- Обов'язок подання через кожні чотири роки звіту з виконання постанов II Протоколу

Лідія Ключ - Програма "Блакитного Щита" - реагування, допомоги, порадництва для культурної спадщини, яка знаходиться під загрозою - практичні аспекти

Ратифікація Другого протоколу 28 липня 2011 р.

Dziennik Ustaw Nr 187

— 10696 —

Poz. 1114

1114

USTAWA

z dnia 29 lipca 2011 r.

o ratyfikacji Drugiego Protokołu do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r., sporządzonego w Hadze dnia 26 marca 1999 r.

Art. 1. Wyraża się zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikacji Drugiego Protokołu do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r., sporządzonego w Hadze dnia 26 marca 1999 r.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *B. Komorowski*

Лідія Ключ - Програма "Блакитного Щита" - реагування, допомоги, порадництва для культурної спадщини, яка знаходиться під загрозою - практичні аспекти

Другий протокол до Гаазької конвенції 1954 р.

Другий протокол
діє
з 3 квітня 2012 р.

Dz.U.2012.248

DRUGI PROTOKÓŁ

sporządzony w Hadze dnia 26 marca 1999 r.

do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r.,

(Dz. U. z dnia 7 marca 2012 r.)

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

Dnia 26 marca 1999 r. w Hadze został sporządzony Drugi Protokół do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r., w następującym brzmieniu:

Przekład

Drugi Protokół do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 roku, sporządzony w Hadze dnia 26 marca 1999 r.

Strony,

Świadome potrzeby ulepszenia ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego i stworzenia wzmocnionego systemu ochrony specjalnie wyznaczonych dóbr kulturalnych;

Potwierdzając wagę postanowień Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 roku, i podkreślając konieczność uzupełnienia tych postanowień o środki, które wzmocnią ich stosowanie;

Prażąc wyposażyć Wysokie Umawiające się Strony Konwencji w środki umożliwiające bardziej bezpośrednie zaangażowanie się w ochronę dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego poprzez stworzenie odpowiednich do tego celu procedur;

Zważwszy, że normy regulujące ochronę dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego powinny odzwierciedlać rozwój prawa międzynarodowego;

Potwierdzając, że zasady międzynarodowego prawa zwyczajowego nadal będą obowiązywały w sprawach nie uregulowanych postanowieniami niniejszego Protokołu;

Uzgodniły, co następuje:

Rozdział 1

Wprowadzenie

Artykuł 1

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Гаазька конвенція 1954.

Спеціальний захист

Спеціальний захист надається культурним цінностям шляхом внесення їх до "Міжнародного реєстру культурних цінностей, охоплених спеціальним захистом", який веде Генеральний директор Організації об'єднаних націй з питань виховання, науки і культури.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Гаазька конвенція 1954.

Спеціальний захист

Надання спеціального захисту

1. Спеціальний захист може надаватися обмеженій кількості сховищ, призначених для зберігання культурних рухомих цінностей у випадку збройного конфлікту та центрів зосередження культурних цінностей та інших культурних нерухомих цінностей дуже важливого значення, за умови, що:
 - a) вони знаходяться на достатній відстані від великих промислових центрів та всіх важливих військових об'єктів, які становлять вразливі пункти, таких як наприклад летовища, радіостанції, підприємства, об'єкти національної оборони, порти або залізничні вокзали певного значення а також важливі лінії сполучення;
 - b) не використовуються для військових цілей.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Гаазька конвенція 1954.

Спеціальний захист

Надання спеціального захисту продовження

2. Сховище для рухомих культурних цінностей може бути охоплене спеціальним захистом, незалежно від свого розміщення, якщо воно побудоване таким чином, щоб по всій вірогідності воно не могло зазнати збитків під час бомбардування.
3. Центр зосередження культурних цінностей вважається таким, який використовується до військових цілей, якщо він служить для переміщення, навіть транзитного, військових або військового матеріалу, а також якщо це територія діяльності, безпосередньо пов'язаної з військовими діями, з квартируванням військових або з виробництвом військового матеріалу.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Гаазька конвенція 1954.

Спеціальний захист

Надання спеціального захисту продовження

4. Натомість не вважається користуванням до військових цілей охорона культурних цінностей, перелічених в параграфі 1 озброєними караульними, спеціально призначеними до цього завдання, ані присутність поблизу культурних цінностей поліції, до сфери постійних обов'язків якої входить забезпечення громадського порядку.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Гаазька конвенція 1954.

Спеціальний захист

Надання спеціального захисту продовження

5. Культурні цінності, про які йдеться в пункті 1 цієї статті, розташовані поблизу важливого військового об'єкту в розумінні того ж пункту, можуть підлягати спеціальному захисту. Якщо Висока Сторона, яка домовляється, та яка подає про це заяву, зобов'язується, що у випадку збройного конфлікту припинить всіляке користування цим об'єктом, зокрема, якщо йдеться про порт, залізничний вокзал або литовище - виключить його з будь-якого сполучення. Таке виключення має бути підготоване ще в часі миру.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Гаазька конвенція 1954.

Міжнародний реєстр культурних цінностей Охоплених спеціальним захистом

ЦЕНТРИ зосередження культурних цінностей і інші культурні нерухомі цінності дуже важливого значення

- Ватиканська Держава - березень 1960 р.

СХОВИЩА призначені для зберігання культурних рухомих цінностей

- було записано 6 сховищ в Голландії в 1969 р., залишилося 3 сховища (для 3 сховищ - запис анулювали в 1994 р.)
- було записано 1 сховище в Австрії в 1967 р., зараз сховище відсутнє

(запис, анульовано в 2000 р.)

- 1 сховище в Німеччині в 1978 р.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Другий протокол до Гаазької конвенції 1954 р. Посилений захист

Культурні цінності можуть охоплюватися посиленням захистом, за умови, що вони виконують наступні три умови:

- **становлять культурну спадщину найбільшого значення для людства,**
- **знаходяться під захистом** на підставі державних правових і адміністративних ресурсів, які визнають їх виняткову культурну і історичну цінність та забезпечують найвищий рівень захисту,
- **не використовуються для військових цілей** або для прикриття військових місць і Сторона, якій підвладні ці культурні цінності, задекларувала, що вони не використовуватимуться з вищевказаною метою.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Другий протокол до Гаазької конвенції 1954 р. Список культурних цінностей, охоплених посиленням захистом

КІПР:

- Хирокития (неолітичне поселення) - 2010 р.
- Церкви з розписами в районі Троодос - 2010 р.
- Пафос (острів) - 2010 р.

ІТАЛІЯ:

- Кастель-дель-Монте (замок) – 2010 р.

ЛИТВА:

- Кярнаве (археологічні розкопки) – 2011 р.

АЗЕРБАЙДЖАН:

- Баку, місто-фортеця з Палацом Ширваншахов і Дівочою Вежею, - 2013 р.
- Гобустан (археологічні розкопки) – 2013 р.

БЕЛЬГІЯ:

- Будинок і студія Віктора Орта – 2013 р.
- Неолітичні крем'яні шахти в Спьенн, Монс – 2013 р.
- Комплекс музею Плантен-Моретюс - Дім і майстерня - 2013 р.

Лідія Ключ - Програма "Блакитного Щита" - реагування, допомоги, порадиництва для культурної спадщини, яка знаходиться під загрозою - практичні аспекти

Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту підписана в Гаазі 14 травня 1954 р.

- разом з Виконавчим регламентом до цієї Конвенції та
- Протоколом про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту (126 держав з 194: 193, які є членами Організації об'єднаних націй та Ватикан, Конвенція вступила в силу 7 серпня 1956 р.).

Другий Протокол до Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, підписаної в Гаазі 14 травня 1954 р., укладений в Гаазі 26 березня 1999 р. (67 держав з 194: 193, які є членами Організації об'єднаних націй та Ватикан, Другий протокол вступив в силу 9 березня 2004 року.).

Міжнародне законодавство щодо збройних конфліктів

Міжнародні акти, які розширюють захист культурних цінностей

- Конвенція про заходи, спрямовані на заборону і попередження незаконного ввезення, вивезення і передачі права власності на культурні цінності, укладена в Парижі 17 листопада 1970 р.
- Конвенція про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини, прийнята в Парижі 16 листопада 1972 р. на Генеральній конференції Організації об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури на її сімнадцятій сесії.
- Римська конвенція УНИДРУА 1995 про повернення в міжнародних відносинах вкрадених і незаконно вивезених культурних цінностей.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Державне законодавство

- Закон від 23 липня 2003 р. про захист пам'яток і догляд за пам'ятками.
- Розпорядження Міністра культури від 25 серпня 2004 р. у справі організації і методу захисту пам'яток у випадку збройного конфлікту та надзвичайних ситуацій
- Розпорядження Ради міністрів від 27 квітня 2004 р. з питань Польського дорадчого комітету
- Рішення № 72/MON Міністра національної оборони від 6 березня 2014 р. у справі дотримання принципів захисту культурних цінностей підвідомчих національній обороні

Лідія Ключш - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Державне законодавство

**Закон від 23 липня 2003 р. про захист пам'яток і догляд за пам'ятками
Ст. 88.**

1. Міністр до справ культури і охорони національної спадщини опрацьовує державний план захисту пам'яток на випадок збройного конфлікту і кризових ситуацій та координує реалізацію завдань, спрямованих на захист пам'яток від наслідків загроз, які виникають в наслідок кризових ситуацій.
2. Відповідний міністр з питань культури і захисту національної спадщини визначає, в порядку розпорядження, організацію і спосіб захисту пам'яток у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій, з врахуванням завдань адміністрації відповідного ступеня і організаційних одиниць, які володіють пам'ятками, вказуючи спосіб ведення захисних робіт.

Лідія Ключш - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Державне законодавство

Закон від 23 липня 2003 р. про захист пам'яток і догляд за пам'ятками.

Ст. 88 продовження

3. Міністр до справ культури і захисту національної спадщини представляє Генеральному директору Організації об'єднаних націй до справ виховання, науки і культури пропозицію про внесення пам'ятки в "Міжнародний реєстр культурних цінностей, охоплених спеціальним захистом", з метою охоплення цієї пам'ятки захистом на підставі Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, прийнятої в Гаазі 14 травня 1954 р. (Вісник законів за 1957 р. № 46 поз. 212).
4. З метою координації починань, пов'язаних з захистом пам'яток у випадку збройного конфлікту Рада міністрів може утворити, в порядку розпорядження, Польський дорадчий комітет, як її допоміжний орган.

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Державне законодавство

Закон від 23 липня 2003 р. про захист пам'яток і догляд за пам'ятками.

Ст. 88 продовження

5. У розпорядженні слід визначити організацію Польського дорадчого комітету, сферу і порядок його діяльності та спосіб фінансування діяльності Комітету, враховуючи, зокрема, вимоги, пов'язані з призначенням і зняттям голови, секретаря і членів Комітету, завдання Комітету, метод голосування та його адміністративне обслуговування.

Етапи захисту пам'яток:

- **запобігання і ведення підготовчих робіт – *перед виникненням збройного конфлікту або кризової ситуації; (фаза запобігання)***
- **підвищення готовності – *вводиться в період наростання безпосередньої загрози, з боку відповідних органів кризового керування, (фаза підготовки)***
- **реагування – *під час виникнення і перебігу збройного конфлікту або кризової ситуації; (фаза реагування)***
- **захист і документування – *після закінчення збройного конфлікту або кризової ситуації; (фаза відбудови)***

Лідія Ключ - Правові підстави захисту культурної спадщини у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

План захисту пам'яток

Організація і метод захисту пам'яток, на випадок збройного конфлікту і кризових ситуацій, плануються в організаційних одиницях, які володіють пам'ятками та на окремих рівнях адміністрації, враховуючи стан ресурсу, який підлягає захисту, загрози, намір діяльності, спосіб реалізації, необхідні сили і засоби та час і кошти виконання в наступних, підготованих з цією метою, документах:

- плані захисту пам'яток організаційної одиниці;
- гмінному плані захисту пам'яток;
- повітовому плані захисту пам'яток;
- воєводському плані захисту пам'яток;
- державному плані захисту пам'яток.

План захисту пам'яток

Плани захисту пам'яток містять зокрема:

- інформацію, необхідну для реалізації підготовчих робіт та справної координації і управління захистом на окремих етапах діяльності;
- список осіб, уповноважених до прийняття рішення і керування захистом;
- зазначення способів проходження інформації на всіх рівнях управління.

Лідія Ключш - Правові підстави захисту культурної спадщини
у випадку збройного конфлікту і кризових ситуацій

Дякую за увагу